

Poliński, Daniel

XV Światowy Kongres Filozoficzny

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 19/1, 204-207

1974

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Kończąc przypomniał prof. Smoleński, że II Kongres Nauki Polskiej pozytywnie ocenił działalność towarzystw naukowych, zaakceptował i przyjął do swojej uchwały zadania wytyczone przez zjazd towarzystw naukowych². Uchwała ta głosi że, towarzystwa powinny:

- brać udział w organizowaniu i rozwijaniu życia naukowego,
- publikować wyniki działalności naukowej towarzystw,
- zapewniać szeroki udział swych przedstawicieli również w ogólnopolskich imprezach naukowych,
- rozwijać różne formy aktywizacji życia naukowego i upowszechniania nauki, w szczególności wśród młodzieży, wychodząc naprzeciw jej potrzebom i aspiracjom,
- wynajdywać wśród młodzieży talenty naukowe i rozaczać nad nimi opiekę,
- podejmować zadania z zakresu poradnictwa naukowego, naukowych diagnoz i ekspertyz³.

Joanna Kowalska

NADANIE AULI WYDZIAŁU EKONOMII TRANSPORTU UNIwersytetu GDAŃSKIEGO IMIENIA TADEUSZA OCIOŚZYŃSKIEGO

1 października 1973 r. podczas uroczystej inauguracji roku akademickiego na Uniwersytecie Gdańskim auli jego Wydziału Ekonomiki Transportu, przy ul. Czerwonej Armii w Sopocie, nadano imię Tadeusza Ocioszyńskiego.

Tadeusz Ocioszyński (1893—1969) był wybitnym specjalistą w zakresie ekonomiki transportu morskiego, inicjatorem ekonomicznych badań naukowych żeglugi morskiej, teoretykiem i praktykiem, pedagogiem i organizatorem. Był współorganizatorem Instytutu Morskiego Tajnego Uniwersytetu Ziem Zachodnich (Uniwersytetu Poznańskiego) w Warszawie i Wyższej Szkoły Handlu Morskiego w Gdyni (następnie w Sopocie), kontynuowanej przez Wyższą Szkołę Ekonomiczną w Sopocie, którą znów kontynuują trzy wydziały Uniwersytetu Gdańskiego (prawny i dwa ekonomiczne). Tadeusz Ocioszyński był długoletnim profesorem WSHM i WSE w Sopocie, przez kilka lat też dziekanem jej Wydziału Morskiego⁴.

Podczas inauguracji sylwetkę Tadeusza Ocioszyńskiego jako naukowca i polityka gospodarczego nakreślił prof. dr Bolesław Kasprowicz, następnie w holu Auli Tadeusza Ocioszyńskiego odsłonięto tablicę z popiersiem patrona auli.

Z. Br.

KRONIKA ZAGRANICZNA

Bułgaria

XV ŚWIATOWY KONGRES FILOZOFICZNY

W dniach 17—21 września 1973 r. obradował w Warnie XV Światowy Kongres Filozoficzny. Zgromadził on prawie 2000 uczestników z około 60 państw.

² Ogólnopolski Zjazd Towarzystw Naukowych odbył się w dniu 11 kwietnia 1973 r. w Warszawie.

³ Zob.: »*Nauka w służbie narodu*«. Uchwała II Kongresu Nauki Polskiej. Warszawa 1973 (wydawnictwo kongresowe) s. 55.

⁴ Zob. Z. Sójka: *Naród a morze w poglądach Tadeusza Ocioszyńskiego. (Twórcą współczesnej polskiej doktryny morskiej)*. „Życie i Myśl” R. 21: 1971 nr 6 s. 20—32. (Obszerniejsza biografia T. Ocioszyńskiego jest w opracowaniu).

Większość (około 1200 osób) stanowili przedstawiciele krajów socjalistycznych, Bułgarię np. reprezentowało 370 osób, Związek Radziecki — 280, Polskę — 150. Z państw kapitalistycznych największą grupę stanowili delegaci Stanów Zjednoczonych (120), Japonii (76) i Niemieckiej Republiki Federalnej (71).

Nauka, technika, człowiek — to główny temat, wokół którego koncentrowały się obrady kongresu. Jako najważniejsze aspekty tego tematu wyróżniono: *Filozofia i nauka*, *Moralność i kultura* oraz *Technika i człowiek*. Analizie tych właśnie problemów poświęcono wszystkie posiedzenia plenarne.

Na pierwszym posiedzeniu plenarnym *Filozofia i nauka*, któremu przewodniczył Leo Gabriel (Austria) z referatami wystąpili: B. M. Kiedrow (ZSRR) — *O systemie nauk* (z powodu choroby autora referat był odczytany przez I. T. Frołowa), A. Mercier (Szwajcaria) — *Filozofia i nauka*, T. A. Imamichi (Japonia) — *Podstawa i pochodzenie. O różnicy w strukturze pytań między nauką i filozofią*. Podczas dyskusji nad referatami szczególną uwagę zwrócono na rolę dialektyki w procesie rozwoju współczesnej wiedzy. Stwierdzono m.in., że dialektyka nie jest czymś zewnętrznym w stosunku do nauki, lecz przeciwnie — stanowi jej część składową i że wobec tego myślenie dialektyczne jest nieodłączne od myślenia naukowego. Jeśli chodzi o problem wzajemnego stosunku między nauką i filozofią, to dyskutanci byli w zasadzie zgodni co do tego, że między tymi dwoma dyscyplinami istnieją ściśle związki, które winny ulegać pogłębieniu i rozszerzeniu w trakcie wzajemnego oddziaływania i współpracy.

Drugie posiedzenie plenarne, któremu przewodniczył P. N. Fiedosiejew (ZSRR), było poświęcone tematowi *Moralność i kultura*. Referaty wygłosili: P. N. Fiedosiejew — *Moralność i kultura*, P. Ricoeur (Francja) — *Etyka i kultura*, R. M. Chisholm (Stany Zjednoczone) — *Moralność i kultura*, A. J. Bahm (Stany Zjednoczone) — *Czy nasz światowy kongres powinien zatroszczyć się o światową moralność*.

Człowiek i technika to temat posiedzenia trzeciego, któremu przewodniczył R. C. Pandeya (Indie). Przedstawiono na nim następujące referaty: R. T. De George (Stany Zjednoczone) — *Technika i rozum*, R. Richta (Czechosłowacja) — *Człowiek i technika*, J. A. Passmore (Australia) — *Człowiek i technika*, M. B. Mitin (ZSRR) — *Problem humanizacji i postęp społeczny*.

R. T. De George wyraził w swym referacie pogląd, że technika jest skutkiem działalności analitycznego rozumu, którego ideał w niej właśnie najpełniej się przejawia. Komputer — zdaniem referenta — jest najlepszym przykładem analitycznego rozumu w działaniu. W związku z tem, że technika jest najlepszym przykładem ekspresji wielu współcześnie żyjących ludzi niektórzy utożsamiają ją z rozumem w ogóle. Krytyka więc techniki, a ściślej, relacji, w której człowiek jest podporządkowany technice, zamienia się często w krytykę rozumu syntetycznego i dialektycznego, którego praktycznym wyrazem powinna być kontrola nad rozumem analitycznym i skutkami jego działalności — techniką.

P. Richta, wychodząc z marksistowskich przesłańek metodologicznych, zwrócił uwagę na to, że źródła określonych relacji między człowiekiem a techniką należy poszukiwać w historycznie danych stosunkach społecznych. Wraz ze zmianą tych stosunków, a ściślej, stosunków produkcji, ulega zmianie charakter relacji między człowiekiem a techniką. Jeśli na początkowych etapach historii ludzkości technika była wyrazem samorozwoju i samoafirmacji każdego człowieka, to wraz z powstaniem społeczeństw klasowych sytuacja ulega radykalnej zmianie. Rozwój techniki zaczyna odbywać się za cenę pozbawienia ogromnej masy ludzi możliwości samorozwoju i samoafirmacji. Zjawisko to osiąga swe maksymalne rozmiary we współczesnych wysokorozwiniętych społeczeństwach burżuazyjnych. Jedyną drogą — zdaniem R. Richty — która może doprowadzić do zmiany stosunku obcości i wro-

gości między człowiekiem a techniką, jest zmiana klasowych stosunków społecznych i budowa społeczeństwa bezklasowego. Tylko w takim społeczeństwie technika jako uprzedmiotowienie sił istoty człowieka może być narzędziem samoafirmacji i dalszego samorozwoju człowieka.

J. A. Passmore przedstawił w swym referacie różne punkty widzenia na relację „człowiek — technika”. Odrzucając religijne ujęcie problemu zaprezentował własny punkt widzenia, w którym relację tą rozpatruje się niezależnie od warunków społecznych.

M. B. Mitin, podejmując problem humanizacji techniki i postępu społecznego, stwierdził — podobnie jak R. Richta — że źródłem istniejącej w społeczeństwach burżuazyjnych sprzeczności między człowiekiem a techniką są kapitalistyczne stosunki społeczne.

W czasie dyskusji powszechnie dawano wyraz przekonaniu o konieczności kontroli nad rozwojem techniki. Wyróżniono przy tym kontrolę inżyniersko-techniczną, intelektualną i społeczną, podkreślając ich komplementarny charakter (Martyniuk — ZSRR).

Uczestnicy czwartego posiedzenia plenarnego utworzyli trzy grupy, które zajęły się tematami poprzednich posiedzeń plenarnych. Referaty na temat *Filozofia i nauka* jeszcze raz wskazały na konieczność ścisłej współpracy między filozofią i nauką, która jest warunkiem osiągnięcia stojących przed nimi celów. Obrady drugiej grupy koncentrowały się wokół tematu *Moralność i kultura*. W ich toku zwrócono uwagę na fakt istniejącej w społeczeństwach burżuazyjnych sprzeczności między wzrostem dóbr materialnych a dewaluacją wartości moralnych. F. Konstantinow (ZSRR) w referacie *Rewolucja naukowo-techniczna i problemy postępu moralnego* wyraził pogląd, że tylko rewolucja społeczna jest w stanie rozwiązać sprzeczności między rewolucją naukowo-techniczną i postępem moralnym. Po odkryciu praw przyrody i zapanowaniu nad nią zadaniem ludzkości powinno być poznanie praw rządzących życiem społecznym i podporządkowanie swej władzy nieopanowanych dotychczas sił społecznych. W toku obrad trzeciej grupy na temat *Człowiek i technika* odnotowano fakt wzrastającego wpływu rewolucji naukowo-technicznej na wszystkie strony życia społecznego. Poddano jednocześnie krytyce tzw. determinizm technologiczny. Zwrócono uwagę na konieczność wszechstronnego podejścia do problemu „człowiek-technika” i krytyczne ustosunkowanie się do kierunków, które bądź absolutyzują człowieka odrywając go od techniki, bądź dokonują fetyszyzacji techniki odrywając ją od człowieka.

Jeśli chodzi o udział przedstawicieli Polski w obradach plenarnych, to był on szczególnie aktywny na posiedzeniu czwartym. Z komunikatami podczas dyskusji wystąpili: na temat *Filozofia i nauka* — J. Kuczyński i D. Tonalski, a na temat *Moralność i kultura* — B. Suchodolski, M. Fritzhand i J. Wróblewski. W grupie zajmującej się problemem *Człowiek i technika* — T. M. Jaroszewski wygłosił referat *Perspektywy rozwoju osobowości człowieka w warunkach rewolucji naukowo-technicznej*. Zarówno komunikaty jak i referat zostały przyjęte z zainteresowaniem.

Bardziej szczegółowymi aspektami tematu *Nauka, technika, człowiek* zajmowano się w 6 grupach kolokwialnych. Praca poszczególnych grup koncentrowała się wokół jednego z następujących tematów: *Rozum i działanie w przekształcaniu świata, Filozofia w procesie rewolucji naukowo-technicznej, Poznanie i wartości w erze naukowo-technicznej, Struktura i metody współczesnego poznania naukowego, Człowiek — nauka — technika (próba marksistowskiej analizy rewolucji naukowo-technicznej), Technika, pokój i współczesny marksizm*.

Temat przedostatni jest jednocześnie tytułem książki, która została przygotowana dzięki współpracy uczonych trzech instytutów: Instytutu Filozofii oraz In-

stytutu Historii Przyrodoznawstwa i Techniki Akademii Nauk ZSRR a także Instytutu Filozofii i Socjologii Czechosłowackiej Akademii Nauk¹. Materiały zawarte w tej właśnie książce stanowiły podstawę pracy oddzielnej grupy kolokwialnej i były przedmiotem szerokiej dyskusji, w której ze strony Polski udział wzięli E. Olszewski i L. Zacher.

Przedstawiciele Polski brali również aktywny udział w pracach pozostałych grup kolokwialnych. Referaty wygłosili: Z. Cackowski — *Eksterioryzacja człowieka jako droga do autokreacji i samopoznania*, I. Dąbska — *Człowiek i wartości poznawcze. Kilka uwag o aksjologicznym aspekcie filozofii nauki*, W. Krajewski — *Różne typy teorii redukcji oraz A. Schaff — Technika, pokój i współczesny marksizm*. Z komunikatami wystąpili: J. Danecki — *Spoleczne aspekty rewolucji naukowo-technicznej*, J. Wróblewski — *Uzasadnienie systemów aksjologicznych i etyka niezależna*.

Wymiana poglądów na tematy nurtujące współczesną filozofię, ale luźniej związane z główną problematyką kongresu, odbywała się na posiedzeniach dziewięciu grup problemowych: *Istota i istnienie człowieka, Humanizm i rewolucja techniczna, Język, logika i praktyka, Człowiek, logos i historia, Społeczeństwo i jego normy, Człowiek i wolność osobista, Odpowiedzialność i twórczość artystyczna, Problemy determinizmu, Przyszłość filozofii*. Ze strony Polski referaty na posiedzeniach odpowiednich grup wygłosili: J. Borgosz, M. Michalik, S. Kuderowicz, K. Ochocki oraz B. Dziemidok.

Aktualne problemy szeroko rozumianych nauk filozoficznych, które nie były związane z głównym tematem kongresu, stały się przedmiotem analiz i dyskusji na posiedzeniach dziewięciu grup badawczych: *Problemy współczesnej logiki, Metodologiczne problemy nauki, Filozofia i religioznawstwo, Lingwistyka i antropologia, Współczesna metafizyka, Współczesne badania historyczno-filozoficzne, Filozoficzne aspekty psychologii, Filozofia kształcenia i wychowania oraz Filozofia prawa i filozofia polityki*.

Udział przedstawicieli Polski w pracach tych grup był liczny. Referaty wygłosili N. Lubnicki, R. Palacz, I. Lazari-Pawłowska, T. Płużański, A. Nowicki, A. Schaff, T. Pawłowski, I. Szumilenia. Na szczególne podkreślenie zasługuje aktywność zespołu polskich logików, którzy nadawali ton posiedzeniom grupy *Problemy współczesnej logiki*. Referaty wygłoszone przez L. Koję, M. Przełęckiego, K. Szaniawskiego, M. Lutman-Kokoszyńską, S. Surmę i R. Wójcickiego spotkały się z żywym zainteresowaniem.

Podczas trwania kongresu odbyło się wiele imprez towarzyszących m.in. posiedzenia: Zgromadzenia Ogólnego Międzynarodowej Federacji Towarzystw Filozoficznych, Światowego Związku Katolickich Towarzystw Filozoficznych, Międzynarodowego Towarzystwa Heglowskiego i spotkania okrągłego stołu: *Doktor Kwame Nkrumah i jego wkład w dzieło formowania afrykańskiej myśli filozoficznej oraz Filozofia i pokój*, którego inicjatorem była delegacja polska. Odbyło się też sympozjum *Dialektyka*, zorganizowanego przez Międzynarodowy Instytut Filozofii (na jednym z jego posiedzeń referat wygłosił A. Schaff).

Na podkreślenie zasługuje fakt wydania z okazji XV Światowego Kongresu Filozoficznego pierwszego numeru polskiego kwartalnika filozoficznego „Dialectics and Humanism”, na łamach którego będzie prezentowana w języku angielskim polska myśl filozoficzna.

Daniel Poliški

¹ Książka ta była przedmiotem dyskusji na trzech posiedzeniach Zespołu Badań nad Zagadnieniami Rewolucji Naukowo-Technicznej. Zob. sprawozdania z tych posiedzeń w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki” 1973 nr 3 s. 621—624, nr 4 s. 799—801.